

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

Peldu iela 25, Rīga, LV-1494, tālr. 66016740, e-pasts pasts@varam.gov.lv, www.varam.gov.lv

Rīgā, 13.11.2024. Nr. 1-13/6681

Uz 04.11.2024 Nr. 11-2.3.1e/722

Valsts kontroles Piektajam revīzijas departamentam

Viedoklis par revīzijas gala ziņojumu revīzijas lietā Nr. 2.4.1-8/2023

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) ir saņēmusi Valsts kontroles Piektajam revīzijas departamenta 2024. gada 4. novembra vēstuli Nr. 11-2.3.1e/722 ar lūgumu sniegt viedokli par lietderības revīzijas “Pašvaldību rīcības, institūciju sadarbības un publisko investīciju projektu īstenošanas pilnveides iespējas uzņēmējdarbības veicināšanai pašvaldībās” gala ziņojumu (turpmāk – revīzijas ziņojums). VARAM izsaka pateicību par sadarbību veiktās revīzijas ietvaros un sniedz šādu vērtējumu par tajā iekļauto informāciju.

1. Par veikto revīziju

Revīzija bija nepieciešama un revīzijas ziņojums palīdzēs iesaistītajām pusēm uzlabot sadarbību, kā arī pašvaldībām pilnveidot attīstības un investīciju plānošanu uzņēmējdarbības veicināšanas jomā, ņemot vērā revīzijas ziņojumā konstatēto.

Uzņēmējdarbības veicināšana ir būtiska pašvaldību funkcija, tāpēc tās ieviešanas izvērtēšana ir nepieciešama un aktuāla. Vienlaikus jānorāda, ka revīzijas ziņojums ir izstrādāts, un revīzija ir veikta laika periodā, kad ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda publiskās infrastruktūras uzņēmējdarbības programmās¹ plānoto iznākuma rādītāju sasniegšanas periods vēl nav iestājies (2028. gada 31. decembris), tāpēc vēl nevar izdarīt secinājumus par projektu iznākuma rādītāju atdevi un efektivitāti pret ieguldītajām publiskajām investīcijām. Revīzija ir veikta laika periodā, kad ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā līdzīga satura uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras pasākumu īstenošanas nosacījumi² un projektu vērtēšanas ietvars³ jau ir izstrādāts, projektu iesniegumu atlases ir izsludinātas, notiek projektu iesniegumu vērtēšana, un tiek uzsākta projektu īstenošana.

Vairākus revīzijas konstatējumus VARAM jau bija identificējusi pirms revīzijas, izvērtējot ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda pieredzi, kā rezultātā ES fondu 2021.–2027. plānošanas periodā līdzīgos uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras attīstības pasākumos ir mainīti vairāki ar projektu atlasī un īstenošanu saistītie noteikumi, t.sk. *vēsturiskās* rādītāju vērtības vairs netiek apstiprinātas projekta iesnieguma izvērtēšanas laikā, bet gan tiek vērtētas vienlaikus ar citiem projektā sasniegtajiem rādītājiem, lielākā daļa projektu atlases

¹ Ministru kabineta 13.10.2015. noteikumi Nr. 593 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 3.3.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privāto investīciju apjomu reģionos, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības attīstībai atbilstoši pašvaldību attīstības programmās noteiktajai teritoriju ekonomiskajai specializācijai un balstoties uz vietējo uzņēmēju vajadzībām" īstenošanas noteikumi" (turpmāk – 3.3.1. SAM) un Ministru kabineta 10.11.2015. noteikumi Nr. 645 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.6.2. specifiskā atbalsta mērķa "Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām" un 13.1.3. specifiskā atbalsta mērķa "Atveseļošanas pasākumi vides un reģionālās attīstības jomā" 13.1.3.3. pasākuma "Teritoriju revitalizācija uzņēmējdarbības veicināšanai pašvaldībās" īstenošanas noteikumi" (turpmāk – 5.6.2. SAM)

² Ministru kabineta 16.01.2024. noteikumi Nr. 55 "Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 5.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Vietējās teritorijas integrētās sociālās, ekonomiskās un vides attīstības un kultūras mantojuma, tūrisma un drošības veicināšana pilsētu funkcionālajās teritorijās" 5.1.1.1. pasākuma "Infrastruktūra uzņēmējdarbības atbalstam" īstenošanas noteikumi" un Ministru kabineta 17.10.2023. noteikumi Nr. 593 "Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 6.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Pārejas uz klimatneitralitāti radīto ekonomisko, sociālo un vides seku mazināšana visvairāk skartajos reģionos" 6.1.1.3. pasākuma "Atbalsts uzņēmējdarbībai nepieciešamās publiskās infrastruktūras attīstībai, veicinot pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku" īstenošanas noteikumi"

³ https://www.esfondi.lv/profesionaliem/uzraudzibas-komiteja/uk-e-portfelis-2021-2027/2023-07-18-uk-rakstiska-procedura-varam_5111_1-3-k un https://www.esfondi.lv/profesionaliem/uzraudzibas-komiteja/uk-e-portfelis-2021-2027/2023-05-25-uk-rakstiska-procedura-lm_4343_4332_vm_4115_varam_6113_vk_4344_4345

tiek organizētas kā atklātas projektu iesniegumu atlases, lai ierobežota finansējuma apstākļos atbalstītu efektīvākos projektus un ES fondu finansējums pēc iespējas ātrāk nonāktu tautsaimniecībā, ir papildināts metodiskais materiāls par komercdarbības atbalsta noteikumiem, lai mazinātu to neatbilstošas piemērošanas risku, kā arī paredzētas vairākas investīciju aktivitātes pašvaldību kapacitātes stiprināšanai.

2. Par revīzijas secinājumiem

ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā pašvaldībām pirmo reizi bija pieejams finansējums uzņēmējdarbības veicināšanai nepieciešamās publiskās (pašvaldību) infrastruktūras attīstībai – uzņēmējdarbības attīstīšanai nepieciešamo industriālo pieslēgumu ierīkošanai, komercdarbības mērķiem paredzēto ēku un to infrastruktūras attīstīšanai, teritoriju labiekārtošanai, kā arī ceļu satiksmei paredzētās infrastruktūras attīstīšanai. Atbilstoši programmas nosacījumiem, 3.3.1. SAM un 5.6.2. SAM finansējuma saņēmēji ir pašvaldības, kas veic ieguldījumus uzņēmējdarbībai nepieciešamajā publiskajā infrastruktūrā. Lai gan tiešie ES fondu ieguldījumi komersanta darbavietu izveidē un komersanta pamatkapitāla palielināšanā projektu ietvaros netiek veikti, pašvaldības kā sasniedzamos projektu iznākuma rādītājus uzskaita komersantu izveidotās darbavietas un piesaistītās privātās investīcijas, kas, atšķirībā no ES fondu 2007.–2013. gada plānošanas perioda 3.6. prioritātes “Policentriska attīstība” pieejas, ļauj novērtēt veikto investīciju atdevi.

Lai gan iznākuma rādītāju sasniegšana turpinās vēl līdz 2028. gada 31. decembrim, uz 2024. gada 4. novembri 3.3.1. SAM un 5.6.2. SAM ietvaros kopumā jau ir radītas 4 934 jaunas darbavietas un piesaistītas komersantu nefinanšu investīcijas 371,76 milj. *euro* apmērā. Ievērojot, ka iznākuma rādītāju sasniegšana vēl turpinās, projektu izvērtēšana pirms 2028. gada 31. decembra nesniedz objektīvus secinājumus par to efektivitāti, par ko liecina arī revīzijas ziņojumā norādītais, ka atdevi no veiktajām investīcijām pirms iznākuma rādītāju sasniegšanas pilnā apmērā nav iespējams noteikt.

Atšķirībā no revīzijā izmantotās pieejas, kas vērtē ieņēmumus pašvaldības budžetā no naudas plūsmas viedokļa, analizējot tikai vienu sociālekonomisko ieguvumu “Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums”⁴ un tādejādi izdarot secinājumus, ka projekti rada negatīvu ietekmi uz pašvaldību budžetu, VARAM izstrādātais ieviešanas nosacījumu ietvars paredz, ka tiek vērtēti ne tikai ieguvumi no darbavietu izveides, bet arī tiek ņemtas vērā komersantu veiktās privātās nefinanšu investīcijas, kas ir nepieciešamas jaunu darbavietu izveidošanai, kā arī citi projektu izmaksu un ieguvumu analīzē paredzētie sociālekonomiskie rādītāji, kas tiešā veidā nerada ieņēmumus pašvaldību budžetos, bet ir būtiski pašvaldību un reģionu ekonomiskajai izaugsmei, pievilcīgas un drošas uzņēmējdarbības vides sagatavošanai investoru piesaistei un jaunu darbavietu izveidei reģionos.

VARAM ieskatā komersantu pieprasījumā balstītas ceļu satiksmes infrastruktūras attīstīšana ir veicinošs faktors uzņēmējdarbības attīstībai – tiek radīta pievilcīga un droša apkārtējā vide. Turklāt sliktais ielu un ceļu stāvoklis ievērojami pasliktina pilsētvides pievilcīgumu kopumā, kas, savukārt, ir būtisks priekšnoteikums veiksmīgai uzņēmējdarbības attīstībai un jaunu investoru piesaistei. Starp īstenotajiem 229 projektiem ir arī tādi veiksmīgi ceļu infrastruktūras attīstības investīciju projekti, kuros sasniegtie rādītāji vairākas reizes pārsniedz projektos sākotnēji plānoto iznākuma rādītāju vērtības. Vēršam uzmanību, ka 2024. gada 26. jūnija SIA “AC Konsultācijas” un SIA “Konsorts” izstrādātajā ziņojumā “ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 5. prioritārā virziena “Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte” noslēguma izvērtējums” ir secināts, ka katrs 5.6.2. SAM ieguldītais *euro* ir devis ekonomisko atdevi vismaz 2,3 *euro* apmērā.

Attiecībā uz revīzijas ziņojumā paustajām bažām par to, vai projekti, kuru iznākuma rādītāji ir apstiprināti periodā pirms projekta īstenošanas beigu datuma (t.i., divus gadus pirms projekta iesniegšanas un projekta īstenošanas laikā) ir bijuši ar visaugstāko iespējamo produktivitāti, jānorāda, ka pamatota secinājuma izdarīšanai būtu jāveic detalizēta analīze katra projekta ietvaros, izvērtējot katras projekta darbības individuālo pabeigšanas laiku un vērtējot uz katru darbību attiecināmo iznākuma rādītāju sasniegšanu, jo vienā projektā ir iespējami vairāki savstarpēji nesaistīti infrastruktūras objekti, kuriem ir atšķirīgs būvdarbu izpildes laiks un piesaistītie komersanti. Vēršam uzmanību, ka satiksmes infrastruktūras attīstības gadījumā pašvaldības varēja veikt ieguldījumus publiskajā infrastruktūrā gan secīgi, gan vienā laika ietvarā ar komersantu ieguldījumiem savā infrastruktūrā, kas par privātajiem līdzekļiem paplašina savu saimniecisko darbību – iepērk ražošanas iekārtas un aprīkojumu un rada jaunas darbavietas. Līdz ar to projekta iznākuma rādītāju sasniegšana arī pirms pašvaldības īstenotā satiksmes infrastruktūras projekta pabeigšanas beigu datuma var būt pamatota un efektīva. Publisko un privāto ieguldījumu mijiedarbība un kompleksas investīcijas uzņēmējdarbības attīstībā pašvaldībā (no dažādiem avotiem), pārdomāti un efektīvi plānojot, ļauj ātrāk sasniegt izvirzītos mērķus un veicināt nodarbinātību reģionos. Revīzijas secinājums par projektu atdeves rādītājiem izdarīts, balstoties uz 7 projektiem, kas veido tikai 3% no kopējā projektu skaita (229), kā arī revīzijā netiek analizēta iznākuma rādītāju ietekme

⁴ Revīzijas ziņojumā 9. pielikumā ņemtas vērā arī aplēses par investīciju ietekmi uz revidēto pašvaldības budžetiem, ņemti vērā tiešie ieņēmumi (nomas maksas ieņēmumi, iedzīvotāju ienākuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis) un izdevumi (valsts kases aizdevuma atmaksa)

visā publiskās infrastruktūras dzīves ciklā, arī pēc rādītāju sasniegšanas komersanti turpina saimniecisko darbību, rada pievienoto vērtību pašvaldību ekonomiskajai izaugsmei un, atkarībā no uzņēmuma darbības jomas, nodrošina arī multiplikatora efektu tautsaimniecībā.

Vērtējot projektu rezultātus, jāņem vērā arī Covid-19 un ģeopolitisko notikumu ietekme uz uzņēmējdarbības vidi, valsts un pašvaldību ekonomiku un budžetiem. Krievijas uzsāktais karš Ukrainā un pret Krieviju un Baltkrieviju pamatoti noteiktās sankcijas, straujais energoresursu cenu pieaugumu, būtiski mainīja tirgus situāciju, ietekmējot dažādus tirdzniecības un preču piegādes procesus, noteica ievērojamu un strauju būvdarbu izmaksu un būvmateriālu cenu kāpumu, kā arī būvmateriālu deficītu, negatīvi ietekmējot būvniecības procesu norisi. Tas atstāja ietekmi arī uz komersantiem, kas nodrošina projektu iznākuma rādītājus, jo ievērojami samazinājās to spēja veikt nefinanšu investīcijas pašu nemateriālajos ieguldījumos un pamatlīdzekļos. Pieaugot nedrošībai un banku procentu likmēm, tika atliktas saimnieciskās darbības paplašināšanas ieceres, komersanti ar piesardzību radīja jaunas darbavietas attīstītajās uzņēmējdarbības teritorijās.

Attiecībā uz 5.6.2. SAM investīciju tvērumu norādām, ka tā ietvaros pašvaldības varēja attīstīt ne tikai teritorijas, kas ir degradētas no vides viedokļa, bet arī tādas, kuru sociālekonomiskais potenciāls nebija pietiekami izmantots, par ko tika panākta vienošanās ar Eiropas Komisiju Partnerības līgumā (kas stājās spēkā 2014. gada 19. jūnijā), ievērojot pašvaldību paustos viedokļus par investīciju vajadzībām Partnerības līguma un darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” izstrādes laikā.

Piekrītam revīzijas secinājumam, ka pašvaldībām jākoncentrējas uz tādu projektu izstrādi, kas spēj piesaistīt privātās investīcijas, līdz ar to mazinot nepieciešamību piesaistīt publisko finansējumu. Lai arī revīzijas ziņojums ir papildināts ar pielikuma tabulu “Plānotie projektu iznākuma rādītāji vērtējot atdevi pret ERAF finansējuma daļu”, kas atbilst 3.3.1. SAM un 5.6.2. SAM nosacījumiem, ziņojuma secinājumi par vienas darbavietas izveides izmaksām un projektu atdevi izdarīti, balstoties uz aprēķinu pret projekta kopējām izmaksām, nevis ERAF finansējuma daļu.

3. Par revīzijas ieteikumiem

Revīzijas ieteikumi ir saprotami, tie tiks izmantoti turpmākā darbā.

4. Par revīzijas ieteikumu ieviešanu

Revīzijas ieteikumu ieviešanai VARAM sadarbībā ar pašvaldībām noteiks vienotus un savstarpēji salīdzināmus uzņēmējdarbības un investīciju piesaistes jomas uzraudzības rādītājus, izstrādājot atbilstošas vadlīnijas.

VARAM sadarbībā ar plānošanas reģioniem un pašvaldībām regulāri izvērtē esošo uzņēmējdarbības speciālistu kapacitāti, izstrādājot ieteikumus tās pilnveidei. Tai skaitā Atvērto fondu projekta “Pašvaldību kapacitātes stiprināšana to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai” (Nr. 3.1.1.2.I.0/1/22/I/VARAM/001) ietvaros 2024. gadā tiek veikts pašvaldību publisko pakalpojumu sniegšanas efektivitātes novērtējums, kura ietvaros Vidzemes plānošanas reģionā izvērtēta pašvaldību līdzšinējā prakse uzņēmējdarbības pakalpojumu nodrošināšanā, veikta uzņēmējdarbības atbalsta saņēmēju vajadzību analīze, apzinātas pašvaldību darbinieku kapacitātes celšanas vajadzības uzņēmējdarbības veicināšanā, izstrādāti priekšlikumi uzņēmējdarbības atbalsta pilnveidošanai pašvaldībās, kuri attiecināmi arī uz citu reģionu pašvaldībām.

VARAM sadarbībā ar plānošanas reģioniem nodrošinās metodiskās vadības aktivitātes (seminārus un pieredzes apmaiņas aktivitātes) pašvaldībām, veicinot labās prakses un pieredzes apmaiņu par pašvaldību ekonomiskās specializācijas priekšrocībām un perspektīvajām iespējām to ekonomiskajā izaugsmē, t.sk. plānojot pieejamo finansējumu publiskajām investīcijām.

VARAM sadarbībā ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru izvērtēs, vai esošie procesi un iekšējās kontroles mazina revīzijā identificētos riskus attiecībā uz projektu rādītājiem, kuri sasniegti divu gadu periodā pirms projekta iesnieguma iesniegšanas, un, ja tiks konstatēti uzlabojuma virzieni, precīzēs iekšējās kontroles sistēmu.

Cieņā
valsts sekretārs

E.Balševics

A.Eglītis, 66016777, Andris.Eglitis@varam.gov.lv
E.Klapere, 28020881, Evita.Klapere@varam.gov.lv
L.Dorbe, 25595303, Liene.Dorbe@varam.gov.lv

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN ATUR LAIKA ZĪMOGU